

Pekka Korhonen (1998): *Japan and Asia Pacific Integration. Pacific Romances 1968-1996*. Routledge, London and New York, 246 s.

Arvostettu Routledge-kustantaja on julkaissut Pekka Korhosen kirjoittaman tukevan teoksen, jolla hän jatkaa väitöskirjassaan (Jyväskylä, 1992) ja *Japan and the Pacific Free Trade Area* (Routledge, 1994) teoksella aloittamaansa projektia Tyynenmeren alueen integraation analysoimisesta pääasiassa japanilaisten hankkeiden kautta. Kuten Korhonen tuo esiin, englanninkielisellä integraatiokirjallisuudella on ollut taipumus käsitellä ilmiötä eurooppalaisista perspektiiveistä, pitäen eurooppalaisia organisaatioita ja kehitystä normina, mihin muita verrataan. Jos instituutioiden rakentamista pidetään mittana, Tyynimeri on edennyt eri lähtökohdista, eri tavoin ja eri konseptioiden kautta.

Teoksen viitekehys tarjoaa mielenkiintoisen konstruktin, jossa ensin johdatetaan retoriikan, kielen ja diskurssien analysoimiseen, ja tekijä tuokin heti esiin, että tämä ei ole mikään tusinatyö tai tilannekuvaus, jossa kerrotaan laidasta laitaan integraatiosta tai Japanin politiikasta. Korhonen kehottaa esimerkiksi turvallisuuspolitiikasta, diplomaattisesta kanssakäymisestä tai poliittisesta päätöksenteosta kiinnostuneita lukijoita hankkiutumaan alan muun englanninkielisen kirjallisuuden pariin.

Aasia, Tyynenmeren Aasia, Tyynenmeren reunavaltiot, Tyynenmeren valuma-alue, Itä-Aasia ja Kaakkois-Aasia ovat kaikki kielellisiä konventioita ja eri aikoina eri tahot ovat (eri kielillä) löytäneet niille sopivia käyttötarkoituksia. Korhonen esittää, että Tyynenmeren Aasia on vähitellen saanut vahvemman painoarvon monien aasialaisten ”ryhmäidentiteetissä”, erityisesti japanilaisten ja sittemmin kiinalaisten keskuudessa. Varsinainen viitekehys ehkä yllättäenkin löytyy kirjallisuudentutkimuksen parista. *Romances* kirjan nimesä viittaa Hayden Whiten käyttämään jakoon, jolla hän luokittelee ”suuret tarinat” (*grand stories*) ja tarinoiden juonet. Whiten luokittelu koostuu seuraavista neljästä tyyppistä: romanssi, komedia, tragedia ja satiiri. Romanssi on optimistinen sankarinäytelmä, jossa hyvä voittaa pahan ja ihmiset selviytyvät kaikista ylitsevyöryvistä onnettomuuksista. Arkkityyppinä mainitaan Pyhän Graalin etsintä ja eri maiden jälleenrakennustarinat. Tämän kirjan suuriksi tarinoiksi ja romansseiksi Korhonen nostaa ekonomismin voitokulun Itä-Aasiassa sekä Tyynenmeren ajan koittamisen.

Korhonen ei sen kummemmin selittele miksi hän on päätenyt kuvaamaan ja analysoimaan Aasia-Tyynenmeren alueen integraatiota juuri romanssina. Kirjan painoprosessin aikana monet alueen kansantaloudet, kuten myös poliittiset järjestelmät, ovat kokeneet kovia myllerryksiä ja lukijan mieleen helposti pälkähtää, että Korhosen esittelemät muut juonenrakennuksen keinot, komedia, tragedia ja satiiri, voisivat romanssin ohella antaa mukavia variaatioita kirjan analyysille. Tätä huomautusta ei kuitenkaan ole luettava kritiikiksi Korhosen va-

litsemaa lähestymistapaa kohtaan. Kirja on harvinaisen johdonmukaisesti organisoitu ja väitteissään tinkimätön. Sellaisena se esittää harvinaisen rohkean ja omaperäisen tulkinnan Aasia-Tyynenmeren alueen integraation kehityksestä. Korhosen lähestymistavalla on kaikki aiheet tulla vahvasti identifioiduksi tekijänsä.

Teoksen peittelemätön metahistoriallinen lähestymistapa on varsin poikkeuksellinen nyky-Japania koskevassa kansainvälisen politiikan kirjallisuudessa. Korhonen saa dramatisoitua Japanin ”ekonomismin” ja Tyynenmeren integraation tarinan näyttämökelpoiseksi ja kirjan omassa tarinassa riittää imua, jonka varassa lukija jaksaa reippain mielin seurata esitystä aina loppuhuipennukseen: yhteenvetoon, jossa Korhonen luo hurjia mielikuvituskenaarioita mm. ennennäkemättömistä yli 30 prosentin työttömyysluvuista, uusista kylmistä ja muista sodista sekä Kiinan ja EU:n tulevasta sotilasliitosta. Korhonen on sujuvasanainen tarinankertoja ja jo kirjan loppuratkaisu kertoo, että ajoittain hän pyrkii siirtämään vastuun lukijan puolelle.

Korhosen analyysi kirjan keskeisistä teemoista tarjoaa oivalluksia ja kärjistyksiä, jotka varmasti ovat hedelmällisiä muillekin kuin kansainvälisen politiikan ja Itä-Aasian politiikan tutkijoille. Korhonen analysoi ”ekonomismia” valtiotasolla ja määrittelee sen taloudellisten arvojen nostamiseksi muiden kansallisten arvojen yläpuolelle. Korhosen mukaan II maailmansodan jälkeinen Japani edustaa kutakuinkin puhdasta muotoa ekonomistisesta maasta, kun taas esimerkiksi Malesian ja Indonesian tapauksessa ainakin uskonnolliset arvot ovat luoneet monisärmäisemmän arvoperustan. Japanin talouden nousun ihmetarinan ohella Korhonen kertoo sodan jälkeisen Saksan, Italian ja Suomen vastaavista ilmiöistä. Jatkossa hän esittelee ekonomismin ideologiana, joka tuo mukanaan poliittisia tavoitteita, kuten vakaat yhteiskunnat ja rauhanomaiset ja integroituneet alueelliset järjestelmät. Japanin ja Euroopan eroja Korhonen luonnehtii siten, että Euroopassa poliittisista tavoitteista on puhuttu avoimesti, mutta Japanissa pääpaino hänen mukaansa on ollut itse talouden ja sen faktojen seuraamisessa. Toisaalta Japanin kademieltä kerännyt taloudellinen menestys ja maantieteellinen asema keskellä verrattain köyhiä maita on ollut omiaan hiljalleen nostamaan sen muiden Itä-Aasian maiden malliksi.

Itse ekonomismin aatehistorian juuria Korhonen on löytänyt länsimaisen ajattelun kerrostumista, niin Machiavellista, Cervantesista, Swiftistä, Hobbesista kuin Marxista. Kunnian brittiläisen ekonomismin isydestä hän antaa paljolti Friedrich Listille. Ansion ekonomismin levittämisestä globaaliksi ideologiaksi Korhonen taas antaa viime vuosikymmenten amerikkalaisille.

Kuten edellä mainituissa kirjoissaan (ja useissa artikkeleissaan) Korhonen painottaa kahden japanilaisen vaikuttajan, professori Kojima Kiyoshin (1920- ) ja Ôkita Saburôn (1914-1993) rooleja japanilaisen Tyynenmeren politiikan muovaajina. Korhonen kertoo kuinka Kojima loi uudet konseptit ja Ôkita sai työnnettyä ne poliitikkojen ohjelmiin.

Minulle kirjan lukeminen herätti monia kysymyksiä. Jos Japani on niin puhdas ekonomismin mallimaa, niin miten sitten selitetään taloudellisesti hyvinkin tehottomien sektorien ja instituutioiden sitkeää ylläpitämistä, ympäristöpolitiikan armottomuus tai aluepolitiikan korruptoituneisuus/ sattumanvaraisuus? Ketkä, milloin ja millä tasolla tulkitsevat “ekonomismia”? Japani ei ole ollut eikä ole mikään Kekkonen ajan Suomi, missä viralliset päätöksentekijät edes kuvittelisivat menneen tullen manipuloivansa ihmisten arvoja ja ajattelua. Korhosen romanssi tarvitsee sankarinäytelmänsä sankareita ja ilmeisesti parempien ehdokkaiden puutteessa Ôkita ja Kojima ovat päätyneet näihin suurmiesten rooleihin. Professori Kojiman tapauksessa ehkä parempi luonnehdinta olisi lintukauppiaan rooli, sillä hänet Korhonen esittelee taloustieteilijä Akamatsu Kanamen 1930- ja 1940- lukujen hanhiaurateorian (*gankô keitai hattenron*) soveltajana ja menestyksellisenä markkinoijana.

Korhosen analyysille tyypillistä on puhua yleisesti “japanilaisista”, “kiinalaisista” ja “eurooppalaisista” ja sitten kuvittaa tarinaa istuvilla tekstilainauksilla ja tilannekuvauksilla. Osin tämä yleistäminen perustuu Korhosen päälähteiden, Kojiman ja Ôkitan, taipumukseen puhua kaikkien japanilaisten nimissä. Ongelmallista tässä lähestymistavassa on, että metahistorialliset tarinat ovat vähän liian isoja kenenkään yksilön luonteille roolisuorituksille. Kojiman ja Ôkitan kaltaiset hahmot istuvat hieman vaivalloisesti heille varattuihin kansakunnan äänitorvien rooleihin. Monet kiittämättömät japanilaiset ovat heidät jo kokonaan unohtaneetkin ja politiikan tutkijatkin ovat usein olleet valmiita työntämään heidät omien tarinoidensa sivurooleihin tai statisteiksi. Kärjistäen voi sanoa, että Japanissakin löytyy yhtä monta tarinaa kuin kertojaakin ja ainakin politiikan tutkijoiden keskuudessa ekonomismille löytyisi myös epäilijöiden ja välinpitämättömien koulukuntia – yksityisajattelijoista puhumattakaan. Myös kaikkien japanilaisten tuntemat politiikan raskaan sarjan nimet, kuten pääministerit Yoshida Shigeru ja Tanaka Kakuei, olivat läpi uransa ja kuoltuaankin kiistanalaisia hahmoja ja jokainen sukupolvi ja tutkijapolvi tulee varmasti tulkitsemaan uudelleen heidän ajattelunsa ja ansionsa Japanin yhteiskunnan kehittämisessä.

“Tyynenmeren aika” on teoksen toinen teema. Korhonen käsittelee sitä ekonomismin rinnakkaisena teemana ja nostaa teeman globaalille tasolle, jossa Tyynenmeren alue on ajautunut suoraan kilpailuun Euroopan kanssa – ja näyttää selviytyvän kunnialla. Tyynenmeren ajan aatehistorialliset juuret tekijä paikantaa poliittiseen taloustieteilijään Inagaki Manjirôhon (1861–1908). Inagakille Britannian imperiumi tarjosi mallin, jota seuraamalla Japani ja Tyynimeri nousisi vastaavaan mahtiasemaan. Muina varhaisina Tyynenmeren pioneereina Korhonen ottaa esiin Rooseveltin klaanin ajatukset Tyynenmeren noususta. Japanissa Tyynenmeren ajan ajattelu luonnollisesti heijasteli Japanin alueellisen roolin kehittymistä ja historiallisia käännteitä.

On sanomattakin selvää, että Tyynenmeren ajan pioneerien joukko on varsin sekalaista seurakuntaa ja ajattelun tiivistäminen selviin linjoihin on kenelle tahansa vaikea tehtävä. Tässä kirjassa Korhonen siirtyykin varsin nopeasti 1960-luvun lopulle ja 1970-luvun alkuun ja kertoo kuinka japanilaiset ajattelijat tuolloin nostivat uudelleen esiin Tyynenmeren ajan. Englanninkielinen maailma alkoi sitten hiljalleen käyttää samaa sanastoa ja nykyisin Tyynenmeren aika on jo globaalissa käytössä.

Korhonen kuvaa ansiokkaasti integraation alkuaskeleita ja institutionalisoitumista 1970- ja 1980-luvuilla. Tyynimeri nousi merkittävään asemaan japanilaisissa ulkopoliittikan ja talouden diskursseissa. Korhosen tarinassa ekonomismi ja hanhiaurateoria jatkavat keskeytymätöntä voittokulkuaan Itä-Aasiassa ja historia palkitsee Japanin kiistämättömän johtohanhen ja taloudellisen suurvallan asemalla. Erityisen valaiseva on esitys PAFTAD- konferenssien (Pacific Trade and Development) ja OPTAD:in (Organization for Pacific Trade and Development) taipaleesta ja jatkumosta aina APEC:in (Asia-Pacific Economic Cooperation) syntyminen ja tulevaisuuden näkyymiin. Kirjaa sopiikin suositella kaikille integraatiosta kiinnostuneille, alueesta riippumatta.

Kuten kirjan otsikko jo kertoo, teoksen historiallinen analyysi päättyy vuoteen 1996. Teoksen johdonmukaisuuden ja sanoman selvyuden kannalta näin on varmaan hyväkin, sillä tämän jälkeen on Aasia-Tyynenmeren alueella siirrytty jo romansseista paljon vaarallisemmille vesille ja monet ekonomistiset tiikerit ovat jo tehosastolla. Kiinnostuneita lukijoita varmasti riittäisi, mikäli Korhonen jatkaisi Aasia-Tyynenmeren politiikan analysoimista siitä tilanteesta mihin tämä kirja katkeaa. Kaiken kaikkiaan teos on tervetullut lisä niin Aasia-Tyynenmeren politiikan kirjallisuuteen kuin Japanin politiikkaa käsittelevään kirjallisuuteen. Suomalaisessa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa kirja ja siihen liittyvät aikaisemmat teokset ovat merkittävä aluevaltaus ja edustavat korkeimpia saavutuksia mihin Euroopan ulkopuolisten maiden tutkimuksessa on päästy.

MIKA MERVIO